

การดำรงอยู่ของระบบวรรณะในสังคมอินเดีย

The Continuity of Caste System in Indian Society

สมหวัง แก้วสุฟอง¹
Somwang Keawsufong

บทคัดย่อ

บทความนี้ เกิดจากการศึกษาสืบค้นใน 3 ประเด็น คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพของสังคมอินเดียตามระบบวรรณะ (2) เพื่อศึกษาแนวคิดโต้แย้งระบบวรรณะและผลที่เกิดขึ้นจากแนวคิดที่ต่อต้านระบบวรรณะ และ (3) เพื่อค้นหาปัจจัยแห่งการดำรงอยู่แห่งระบบวรรณะในสังคมอินเดียสมัยใหม่

ผลการศึกษาพบว่า สังคมอินเดียเป็นสังคมที่ประกอบด้วยระบบจตุรวรรณะหรือวรรณะทั้ง 4 คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร ซึ่งระบบดังกล่าวนี้สืบทอดกันมายาวนานนับตั้งแต่การเข้ามาของอารยัน คนที่อยู่นอกระบบวรรณะมีชื่อว่า จันทาล ต่อมา พระพุทธเจ้าได้โต้แย้งแนวคิดเรื่องวรรณะ ที่นับถือกันนั้นเป็นเท็จ และในช่วงอินเดียสมัยใหม่ มีการชูประเด็นการหักล้างความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณะที่แตกต่างกันระหว่างคานธีและอัมเบดการ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจําภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในอินเดียสมัยใหม่ที่แม้ระบบวรรณะจะเปลี่ยนรูปแบบไปแต่การยึดถือก็ยังคงอยู่ ปัจจัยทั้งที่เป็นลบและเป็นบวก ที่เป็นลบก็คือ การศึกษา อิทธิพลวัฒนธรรมสากล ที่เป็นบวกก็มี การปฏิบัติ *สังขการ* และปัจจัยทางการเมือง แต่ทั้งบวกและลบก็ยังไม่พียงมากพอ เป็นเหตุให้แนวคิดเรื่องวรรณะยังคงเป็นพลวัตและดำเนินไปในสังคมอินเดียอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การดำรงอยู่, ระบบวรรณะ, สังคมอินเดีย, ดาลิต

ABSTRACT

The article has been conducted under the three objectives, they are, (1) to study the conditions of Indian society according to the caste system, (2) to study the contrary concept against the caste system and its consequence and (3) to find out the factors for continuity of caste system in modern Indian society.

The study is found that Indian society is based on *Caturvanna* or four castes system, i.e., *Brahmana* priest *Ksatriya* ruler or warrior *Vaisaya* merchant and *Sudra* servant. This system was kept on since the coming of Aryans and the system was promulgated in the field of religious teaching. Out of this there is Untouchable class which regarded as lowest in the society

In later time, Buddhism found by the prince Siddhartha, has argued that the concept of caste system hold by Brahmins was wrong. In modern time, there is a controversy about caste system between *Gandhi* and *Ambedkar*.

In Modern India, form of caste system has been changed but discrimination is still going on. It was found that there are various factors to discontinue and to continue the caste system. Factors of discontinuity are modern education and global culture, and factors for continuity are *samsakara* and political factors. Both factors are not strong enough, therefore caste system is still dynamic and going on in Indian society.

Keywords: *Continuity, Caste System, Indian Society, Dalit*

บทนำ

อินเดีย ถือเป็นแหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่แหล่งหนึ่งซึ่งส่งออกอารยธรรมสำคัญให้แก่โลกเคียงบ่าเคียงไหล่ไปพร้อมกับแหล่งอารยธรรมอีกสองแหล่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นั่นคือจีนและกรีก โลกโดยเฉพาะคือภูมิภาคแถบเอเชียได้รับอิทธิพลจากอินเดียในด้านปรัชญาและศาสนา อินเดียมีนักคิดหรือนักปรัชญาค้นสำคัญมากมาย อินเดียได้ผลิตและส่งออกศาสนาให้แก่โลกมายมาย เช่น พุทธ ฮินดู ซิกข์ ที่แผ่ไปกับปรัชญาและศาสนา อินเดียได้มีอิทธิพลต่อแถบประเทศเอเชียใต้ เอเชียกลางและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านการปกครองและการค้าขายที่ทรงพลังยิ่งและต่อเนื่องมายาวนาน และหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสิ่งทำให้สิ่งต่างๆ ขยับเคลื่อนได้ในประเด็นวัฒนธรรมอินเดียในทุกคำอธิบายคือระบบวรรณะ

เพื่อที่จะคลี่คลายประเด็นปัญหาความคลุมเครือแห่งระบบวรรณะ จะได้พิจารณาไปตามลำดับหัวข้อดังนี้ (1) กำเนิดและพัฒนาการของวรรณะในกระแสประวัติศาสตร์และมุมมองด้านปรัชญาและศาสนา (2) แนวคิดเรื่องการได้กลับของปรัชญาและศาสนาสายอัสวารถถนิยม โดยเฉพาะคือพระพุทธศาสนา (3) การปฏิบัติ

การต่อต้านระบบวรรณะของตัวแทนฮินดู คือ มหาตมะ คานธี และตัวแทนของแนวคิดแบบพุทธคือ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ในสังคมอินเดียสมัยใหม่ และ (4) วิเคราะห์ปัจจัยทั้งที่เป็นลบและเป็นบวกต่อการสืบเนื่องแห่งระบบวรรณะ

กำเนิดและการพัฒนาการของวรรณะในกระแสประวัติศาสตร์และมุมมองด้านปรัชญาและศาสนา

เป็นที่ทราบกันดีว่า อินเดียมีชื่อเรียกกันตั้งแต่โบราณว่าชมพูทวีป ซึ่งมีนัยยะว่าเป็นภูมิภาคที่กว้างใหญ่ไพศาล ในสมัยต่อมามีชื่อว่ามหาภารตะตามชื่อวรรณกรรมมหากาพย์ที่มีชื่อเสียง แม้ในปัจจุบันก็มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอนุทวีป ตลอดประวัติศาสตร์ อินเดียเป็นดินแดนที่มีพลวัต มีความเคลื่อนไหวต่อเนื่องและมีประวัติศาสตร์อันยาวนานมากกว่าห้าพันปี ปัจจุบัน มีชื่อเรียกว่าอินเดีย เป็นคำที่กร่อนมาจากคำว่าสินธุตามชื่อแม่น้ำและเพี้ยนมาเป็นคำว่าอินเดียในที่สุด

อินเดียก่อนที่จะเป็นดังที่เราเห็นในปัจจุบัน นับย้อนหลังไปราวหกพันปีก่อน ก่อนการเข้ามาของอารยัน ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำสินธุได้เป็นที่พำนักอาศัยของชาวหัตถ์ หรือบางทีเรียกว่า ปาณิ วัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้มีความลึกซึ้งละเอียดอ่อน มีความโน้มเอียงมาทางศาสนา จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดค้นได้ที่ฮารัปปาและโมहनโจดาโร พบข้อบ่งชี้ทางศาสนาและวัฒนธรรม ดังเช่น ต้นไทรหรือต้นโพธิ์ สัญลักษณ์แห่งลึงค์ รูปปั้นแห่งโยคีในท่านั่งสมาธิ รูปปั้นวัว มีความเชื่อในโลกหน้า เป็นต้น (Peter Della Santina, 2012 , pp. 15-16) พร้อมกันนั้น ก็พบหลักฐานว่า ชนกลุ่มนี้มีความเชี่ยวชาญในการทำระบบชลประทานเป็นอย่างดี มีการจัดระบบสุขภาพที่ทันสมัย

และเมื่อราวสี่พันกว่าปีล่วงแล้วชาวหัตถ์หรือปาณิสได้ถูกชนเผ่าอารยันซึ่งเป็นเร่ร่อนอาศัยเลี้ยงสัตว์เข้ามารุกราน โดยผู้นำมีชื่อว่าพระอินทร์ พระอินทร์ได้ทำลายเมืองของชนพื้นเมืองไปถึง 99 เมือง ชาวปาณิสผู้พ่ายแพ้ก็พากันหลบหนีเข้าป่า

พวกอารยันก็ฉุดคร่าเอามาเป็นทาสตามอำเภอใจ ดังปรากฏในบทสวดพระเวทว่า “โอ พระอค์นี วีรบุรุษได้สังหารศัตรู ได้ยึดเอาทรัพย์สินสมบัติของพวกปาณิส” (RG VI.13.3) และ “พระอินทร์ได้สังหารทาสและขยายอำนาจให้กับอารยัน”

แนวคิดเรื่องวรรณะได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในคัมภีร์พระเวท ในปุรุชสุกตะ ซึ่งมีการเรียบเรียงขึ้นในราว 1200 – 1000 ปี ก่อน ค.ศ. โดยยืนยันว่าวรรณะทั้งสี่เกิดจากการที่ปุรุชถูกทำพิธีกรรมและก่อให้เกิดผล “พราหมณ์เกิดจากปาก ราชนิยะสร้างขึ้นมาจากแขนทั้งสอง ขาอ่อนกลายเป็นไวยศยะ จากเท้าก่อให้เกิดผลผลิตเป็นศุทร” (Rg Veda X.90.11.12 quoted in L.A. Herman, 1991, p. 53) และ อาชีพของวรรณะทั้งสี่ก็มีความเชื่อมโยงเชิงสัญลักษณ์กับส่วนของร่างกายแห่งปุรุช คือพราหมณ์มีอภิสิทธิ์ในการติดต่อกับเทพเจ้า ราชนิยะมีหน้าที่ในการกวัดแกว่งอาวุธ ไวยศยะมีหน้าที่ทำเกษตรกรรมและการค้าขาย และศุทรมีหน้าที่ต่ำสุดในสังคม คือการรับใช้สามวรรณะข้างต้น

ในวรรณะทั้งสี่ สามวรรณะข้างต้น คือพราหมณ์ กษัตริย์และแพศย์สงวนไว้เฉพาะผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากอารยัน ซึ่งเป็นชนผิวขาว วรรณะทั้งสาม เป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการเข้ายึดครอง โดยวรรณะที่เป็นพื้นฐานคือวรรณะแพศย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผลิตและค้าขาย ต่างมีความจำเป็นที่ต้องมีกลุ่มที่ทำหน้าที่คุ้มครองป้องกัน จึงก่อให้เกิดวรรณะกษัตริย์ และยังมีความจำเป็นที่ต้องมีผู้นำในทางจิตวิญญาณด้วย จึงก่อให้เกิดวรรณะพราหมณ์ขึ้นมาด้วย ส่วนผู้พ่ายหรือผู้ที่ถูกยึดครองพื้นที่เป็นได้แต่วรรณะเดียวคือวรรณะรับใช้หรือศุทร

คำอธิบายเชิงปรัชญาที่สนับสนุนการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของวรรณะมีปรากฏในคำสอนปรัชญาสาขายะ โดยอธิบายว่า ก่อนการเกิดขึ้นของสรรพสิ่ง มีธรรมชาติพื้นฐานอยู่ 2 อย่าง คือปุรุชะ ที่เป็นจิต และประกฤติที่เป็นวัตถุ ทั้งสองนี้ได้มาผสมผสานคลุกเคล้าเข้าด้วยกันด้วยอำนาจดึงดูดของประกฤติ ก่อให้เกิดไตรคุณ หรือลักษณะ 3 ประการ คือ สัตวะ รชะ และตมะ และสิ่งทั้งสามได้พัฒนาออกไปเป็นผู้คนทั้งสามวรรณะ คือสัตวะ ธรรมชาติที่เป็นสีขาว บริสุทธิ์ ได้กลายเป็นวรรณะ-

พราหมณ์ รัชะ สีชมพู ได้กลายเป็นวรรณกะษัตริย์ และตมะสีด้า ได้กลายเป็นวรรณกะแพศย์ (หรือบางทีก็รวมเอาวรรณกะศูทรเข้าไว้ด้วย) (ดูรายละเอียดใน L.A. Herman, 1991, pp. 81 - 83)

แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดวางลำดับของวรรณกะ คือแนวคิดเรื่องความบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์ ความที่พราหมณ์เกิดจากฐานคือปากซึ่งสูงส่งกว่า สีประจำวรรณกะจึงเป็นสีขาว สีแห่งความบริสุทธิ์ รองลงมาจึงเป็นกะษัตริย์ สีแดง สีแห่งอำนาจ และท้ายสุดคือแพศย์ซึ่งแทนด้วยสีดำ จะเห็นได้ว่าแม้ในกลุ่มอารยันเหมือนกัน ก็มีการจัดลำดับชั้น และแพศย์อยู่ในชั้นต่ำสุดในหมู่อารยันด้วยกัน

ในคัมภีร์สเมติตาและคัมภีร์พราหมณะช่วงหลังๆ ระบบจตุรวรรณะได้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมอย่างกว้างขวาง การสู้รบระหว่างเผ่าก็ไม่มี เพราะศูทรเองก็ได้ยอมรับความพ่ายแพ้อย่างราบคาบ และอารยันก็ได้ขยายพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นการรักษาสถานะอันสูงส่งของตนและกีดกันวรรณะศูทร พราหมณ์ได้สร้างระบบอุปถัมภ์ขึ้นมา อันเป็นการเกิดครั้งที่สองที่เรียกว่าทิวาติของชนสามวรรณะแรก ซึ่งเป็นป้อมปราการที่จะปกป้องการเลื่อนไหลของวรรณะได้อย่างเห็นผล

ส่วนวรรณะที่เป็นฝ่ายถูกกระทำมาตั้งแต่ต้น เนื่องจากชาติกำเนิดที่เป็นคนท้องถิ่นผิวดำคือ **วรรณะศูทร** ต่างก็ได้ประคองสถานะของตนขึ้นๆลงๆไปตามสภาพความเป็นไปของเงื่อนไขทางสังคมในแต่ละช่วง ในยุคพระเวท การแบ่งแยก เป็นไปอย่างหลวมๆ ยังไม่มีกฎเกณฑ์ที่หยุมหยิม ในยุคพราหมณะเริ่มลำบากเพราะพราหมณ์เริ่มสร้างกำแพงกีดกันความสูงส่งบริสุทธิ์ของตน ยิ่งพราหมณ์จิตชูตนเองสูงส่งมากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นการกีดกีดทับศูทรมากขึ้นเท่านั้น สถานการณ์ของศูทรเริ่มมีการผ่อนคลายในยุคคุปนิษัทอันเป็นยุคแห่งเหตุผล ศูทรพอที่จะมีพื้นที่ยืนที่สามารถให้เหตุผลโต้เถียงกับชนชั้นวรรณะอื่นๆได้ อันเป็นยุคสมัยที่คาบเกี่ยวและใกล้เคียงกับการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา เลยจากยุคคุปนิษัทไปเล็กน้อย มาถึง

ยุคสุตร ในคฤหสูตร ได้สร้างกรอบการปกป้องและเสริมส่งความบริสุทธิ์ของวรรณะพราหมณ์ให้ชัดเจนขึ้นผ่านพิธีกรรมสำหรับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายอันมีชื่อว่า *สัมสการ* สุทรซึ่งไม่ผ่านพิธีกรรมดังกล่าว ไม่อาจจะมีพื้นที่ในสังคมอีกครั้ง

ในยุคสุตรดังกล่าว มีสุตรๆหนึ่งชื่อ *เคาตมะ ธรรมสูตร* ได้ให้รายละเอียดผู้คนจำพวกหนึ่ง ซึ่งไม่อาจจัดเข้าในวรรณะใดวรรณะหนึ่งในสี่วรรณะได้ จึงจัดอยู่ในสถานะนอกวรรณะ ซึ่งมีชื่อว่า *จันฑาล* (Untouchable) เริ่มแรก คนประเภทนี้เป็นผลผลิตจากการสมสู่ระหว่างชายวรรณะศูทรและหญิงวรรณะพราหมณ์ คนประเภทนี้ต่ำทรามและน่ารังเกียจยิ่ง ถือกันว่าอยู่ชั้นต่ำที่สุดในบรรดามนุษย์ หน้าที่การงานของพวกเขาคือการจัดการเก็บซากสัตว์พวกเขามีชื่อว่านิรวาสิตา ที่อยู่ของเขาคงต้องอยู่นอกเมือง เป็นกลุ่มคนที่ชนชั้นอื่นๆรังเกียจที่จะเกี่ยวข้องกับ ด้วยกลัวว่าความบริสุทธิ์ของตนจะถูกแปดเปื้อน “ถ้าคนจันฑาลเข้าไปยังบ้าน บ้านทั้งหมดจะต้องถูกชำระล้างด้วยน้ำผสมมูลโค และภาชนะดินทั้งหมดในบ้านจะต้องถูกโยนทิ้ง เจ้าของบ้านพร้อมด้วยสมาชิกในบ้านทั้งหมดรวมทั้งคนรับใช้จะต้องไปอาบน้ำวันละสามครั้ง และดื่มนมเปรี้ยวผสมเยียวโควันละสามเวลา ดื่มน้ำเปล่าผสมเยียวโคอีกสามวันถัดมา และสุดท้าย เขาจะต้องบริโภคล้างเหล่านี้อีกวันละหนึ่งอย่าง รวมเวลาทั้งหมด 12 วัน เขาจึงจะบริสุทธิ์ ของใช้ในบ้านที่ทำจากทองแดงและโลหะจะต้องนำไปขัดขี้เถ้า *กุสุมะ* *คุทะ* ฝ้าย เกลือ น้ำมันและเนย จะต้องนำไปเผานอกบ้าน หลังจากนั้น เจ้าบ้านจะต้องเชิญพราหมณ์ 21 ท่านมารับไทยธรรมซึ่งประกอบด้วยข้าวและควาย 20 ตัว (VI, pp. 411-12)”

กล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของวรรณะในกรอบคิดของศาสนาพราหมณ์ซึ่งพัฒนามาจากคัมภีร์พระเวท ตั้งอยู่บนฐานของสาร์ตละ หรือความเชื่อที่ว่าในตัวเราแต่ละคน เรามีสาร์ตละแห่งวรรณะหรือสีของเราอยู่ เราจะต้องชื่อตรงและชื่อสัตย์ต่อความเป็นของเราหรือวรรณะที่เราสังกัดและประพฤติตามหลักแห่งวรรณะนั้นๆ การทำหน้าที่ตามวรรณะของตนพอให้ยังดีกว่าการไปทำหน้าที่ตามวรรณะของผู้อื่นได้ดี และเนื่องจากวรรณะเป็นคุณลักษณะที่ถ่ายทอดกันตาม

กรรมพันธุ์หรือชาติกำเนิด จึงเป็นการยากที่คนเราจะเลื่อนชั้นวรรณะ นอกจากจะ
สยบยอมและรอคอยการเลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงในชาติภพหน้า

แนวคิดเรื่องการโต้กลับของปรัชญาและศาสนาสายอสารัตถนิยมโดยเฉพาะ คือพระพุทธศาสนา

ช่วงหลังจากที่ระบอบวรรณะได้ถือกำเนิดขึ้นในถิ่นอินเดียผ่านไปราว 1500 ปี
ก็มีแรงกระเพื่อมโต้กลับจากนักคิดอินเดียทั้งที่เป็นสายอัสติกะ หรือสสารัตถนิยมคือ
เชื่อว่าสิ่งทั้งปวงมีอาตมโนอยู่เบื้องหลังและนาสติกะหรืออสารัตถนิยม กลุ่มที่เชื่อว่า
ไร้อาตมโนอยู่เบื้องหลัง ที่เป็นตัวแทนจากสสารัตถนิยม คือ *อุปนิษัท* อันเป็นกระแส
ความคิดเชิงเหตุผลออกมาได้ถึงความอ่อนด้อยของพิธีกรรมของพราหมณ์ทำให้ศูทร
เริ่มมีพื้นที่ยืนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่งผลให้พราหมณ์ต้องปฏิรูปตนเองจนกลายเป็น
คำสอนเวทานตะ ส่วนในสายนาสติกะ คือไม่สังกัดอยู่ในจารีตพระเวทที่ลุกขึ้นมาต่อ
ด้านมีสองสำนักคิด คือศาสนาเชนและพระพุทธศาสนา แต่ทั้งสองยังมีจุดยึดถือที่
แตกต่างกัน คือเชน ยังคงจัดอยู่ในสสารัตถนิยม มีแก่นสารตัวตน ส่วนพระพุทธศาสนา
จัดอยู่ในนาสติกะ ฝ่ายอสารัตถนิยม เนื่องจากยึดโยงอยู่กับความไร้แก่นสารตัวตน
เป็นหลัก ในบทความนี้ ต้องการแสดงถึงเฉพาะพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะได้แสดง
จุดยืนที่แตกต่างกับคำสอนของพราหมณ์ฮินดูให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อจะได้แสดง
พื้นที่ๆ อัมเบตการจะได้มาเป็นตัวแทนแสดงบทบาทในเนื้อหาต่อไป

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในท่ามกลางบรรยากาศที่สังคมกำลังตกอยู่ในการ
มอมเมาแบบไสยศาสตร์ของพราหมณ์ซึ่งเน้นในศรัทธายิ่งกว่าการที่จะตัดสินปัญหา
ด้วยเหตุผล ศาสนาใหม่ที่พระพุทธองค์ทรงตั้งขึ้นจึงมีชื่อว่า “พระพุทธศาสนา” ซึ่ง
เป็นศาสนาแห่งผู้ตื่นขึ้นจากความหลับใหล โดยมีหลักคำสอนสูงสุดอยู่ที่อนัตตมวาท
สิ่งทั้งหลายปราศจากสารัตถะหรือแก่นแกน สิ่งทั้งปวงเปรียบเหมือนกับหัวหอมที่
เมื่อลอกกลีบออกไปจนหมดแล้วจะไม่เหลือแก่นสารอันใดเลย จากหลักการคำสอน

อันนี้ พระพุทธองค์ทรงอธิบายได้กลับและหักล้างแนวคิดคำสอนของศาสนาพราหมณ์ที่มีมาและพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นเท็จ เป็นสิ่งที่ไร้แก่นสาร

เมื่อเราตรวจสอบดูเหตุการณ์พุทธประวัติในตอนก่อนตรัสรู้ เราจะพบว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้แสดงออกในเชิงสัญญาในการตัดขาดออกจากจารีตพระเวทดั้งเดิมคือการตัดพระเมาลีและเลือกวิถีชีวิตที่จะเดินตามรูปแบบภิกษุ (ผู้ขอ) อันเป็นจารีตฝ่ายสมณะหลังจากที่พระองค์ได้มีโอกาสพบเห็นโครงสร้างที่เป็นจริงของสังคม ได้พบเห็นเทวทูตทั้ง 4 คือคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ พระองค์จึงทรงเลือกที่จะเป็นสมณะ หลังจากการใช้ชีวิตในกามสุข (*กามสุขัลลิกานุโยค*) มายาวนาน และพระองค์ได้ทรงหนีออกจากทางสุดโต่งแห่งการทรมานร่างกายให้เกิดความเจ็บปวด (*อัตตกิลมณานุโยค*) (ดู 4/13/20) หันมาบำเพ็ญเพียรทางจิตและในด้านการบำเพ็ญเพียรทางจิตเองพระองค์ก็ได้ทรงสานต่อการปฏิบัติตามจารีต (*สมณะ*) ด้วยเครื่องมือที่พระองค์ทรงสรรสร้างขึ้นใหม่คือวิปัสสนา ซึ่งส่งผลให้พระองค์ได้เข้าถึงการรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งสูงสุดที่ว่า “ไม่มีผู้ทำ มีแต่การกระทำ” ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเพียงแค่กระบวนการ อยู่บนหลักการที่ว่า “เพราะเหตุนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น” หลักการพื้นฐานอันนี้คือหลักคำสอนที่มีชื่อว่าปฏิจจสมุปบาทที่พระองค์ได้ทรงค้นพบในคืนวันตรัสรู้

คำสอนแนวได้กลับที่พระองค์ทรงแสดงได้ผลอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเป็นครั้งแรกในการแสดงอนัตตลักขณสูตร (4/20-24/27-31) เมื่อผู้ฟังคือปัญจวัคคีย์ได้บรรลุอรหัตต์ จิตหลุดพ้นจากอาสวะ เพราะประจักษ์แจ้งแล้วว่า สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา ไม่มีพระผู้สร้าง ไม่มีเทพสูงสุด เราเองไร้ผู้กำหนดบงการ เราจึงมีเสรีภาพที่จะทำกรรมและรับผิดชอบผลกรรมด้วยตนเอง กับความชัดเจนในคำสอนเช่นนี้ ในโอกาสต่อมา พระองค์ได้ทรงแสดงคำสอนที่หักล้างกำเนิดวรรณะสี่ไว้ใน *อัคคัณฺณสูตร* โดยแสดงให้เห็นว่าโลกและมนุษย์ กระทั่งวรรณะมีวิวัฒนาการมาอย่างไร เพื่อยืนยันว่าข้ออ้างที่ว่าวรรณะมาจากปुरुษฤตะหรือพระมนูนั้นจึงไม่เป็นความจริง

เมื่อทรงยืนยันหลักทางอภิปรายดังนี้แล้ว พระองค์ได้ทรงวางหลักการแห่งความประพฤติปฏิบัติไว้ดังนี้ “คนเป็นพราหมณ์ ไม่ใช่เพราะเกลาวิชา ไม่ใช่เพราะโคตร ไม่ใช่เพราะชาติกำเนิด แต่สัจจะ และธรรมมีอยู่ในผู้ใด ผู้นั้น เป็นผู้สะอาด ผู้นั้น เป็นพราหมณ์” (25/393/156) ในคราวที่พระองค์ทรงวางรูปแบบคณะสงฆ์ขึ้นเพื่อให้เป็นกลุ่มคณะบุคคลที่เข้ามาทำงานเพื่อความสุขแห่งมหาชนโดยสมัครใจ พระองค์ได้เปิดรับบุคคลเข้ามาจากทุกชาติชั้นวรรณะ โดยคำนึงถึงว่าผู้คนจากทุกวรรณะมีความเท่าเทียมกันในการที่จะเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดแห่งมนุษยชาติคือความหลุดพ้น ในคราวที่เข้าชายศากยจะทั้งหลายพากันเข้ามาบวชในร่มเงาพระพุทธศาสนา พระองค์ได้ให้อุบาสิซึ่งเป็นช่างกลบกได้บวชเป็นคนแรก ในจารีตพระพุทธศาสนา เหล่ากษัตริย์ที่บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อพระอุบาสิที่บวชก่อน ข้อนี้แสดงถึงหลักการแห่งความเท่าเทียมเสมอภาคในแนวราบที่พระพุทธองค์ทรงนำเสนอ และเหตุการณ์ในตอนหลังพุทธปรินิพพานก็ได้พิสูจน์ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า พระอุบาสิแม้มาจากกำเนิดที่ต่ำต้อย แต่ก็ได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ว่าเป็นเลิศในการทรงจำพระวินัยและได้เป็นองค์แสดงพระวินัยในคราวทำปฐมสังคายนาด้วย

การเกิดขึ้นและการแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาได้ประสบผลสำเร็จอย่างกว้างขวางโดยได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์และเศรษฐีพ่อค้าวาณิชจำนวนมาก ยิ่งในช่วงสองศตวรรษหลังพุทธปรินิพพาน ได้รับการอุปถัมภ์จากพระเจ้าอโศกมหาราชผู้อยู่ในสถานะของพระจักรพรรดิ ก็ยังทำให้พระพุทธศาสนามีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง จากการได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐเป็นอย่างดียิ่ง ทำให้พระพุทธศาสนาซึ่งเดิมมีสถานะเป็นศาสนาระดับท้องถิ่น ได้กลายเป็นศาสนาโลกหรือในระดับนานาชาติในทันที ซึ่งแน่นอนว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะของศาสนาพราหมณ์ดั้งเดิมอย่างไม่ต้องสงสัย

แต่พอหมดสมัยยุคสมัยของพระเจ้าอโศก อำนาจนาของรัฐได้ตกไปอยู่ในความครอบครองบุโรหิตที่เป็นพราหมณ์ ในช่วงนี้ ที่อยู่ราวช่วง พุทธศตวรรษที่ 3 หรือที่ 4 ทางฝ่ายพราหมณ์ได้ฟื้นฟูหลักคำสอนของตนที่สนับสนุนวรรณะ โดยการพยายาม

เรียบเรียงประมวลเนื้อหาคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวรรณะที่มีมาในอดีตทั้งหมด ทั้งจาก พราหมณะและสูตรให้เป็นระบบระเบียบ มีเอกภาพ มีความชัดเจนแล้วตั้งชื่อให้กับ คัมภีร์ที่เป็นนวัตกรรมใหม่นี้ว่า *มนุสมฤติ* อยู่ในช่วงเวลา 200 ปี ก่อน ค.ศ. – ค.ศ. 200 (S.V. Ketkar, 1998, p. 62) ซึ่งเน้นในเรื่องของพิธีกรรมสังสการ สร้างความ เข้มแข็งแข็งแกร่งให้กับระบบวรรณะอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้ สิทธิบางอย่างที่คนวรรณะ- ศูทร และผู้หญิงเคยได้ในยุคที่พระพุทศาสนารุ่งเรืองก่อนหน้านี้กลับถูกริบคืนเสีย หมดหรือไม่ก็ถูกพันนาการด้วยระเบียบประเพณีพิธีกรรม ความเท่าเทียมกันแห่ง มนุษยชาติที่พระพุทศองค์ทรงประกาศสอน ถูกละเลย พราหมณ์กับศูทร เป็นสุดขั้ว ตรงกันข้ามแห่งความบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์ พราหมณ์ไม่ว่าจะคงแก่เรียนหรือโง่เขลา ก็เป็นเทพเช่นกับไฟ ชาติกำเนิดก็เพียงพอที่จะทำให้แต่ละวรรณะได้รับสิทธิที่กำหนด ไว้ ศูทรอยู่ในสถานะต่ำสุดเพราะไม่มีโอกาสที่จะเข้าสู่พิธีอุปนัยน์ โดยภาพรวม นี่เป็นการโต้กลับของพราหมณ์หรือฮินดูที่ทรงอิทธิพลยิ่ง และกล่าวได้ว่าคัมภีร์*มนุ- สมฤติ* นับเป็นคัมภีร์มาตรฐานที่ฝ่ายฮินดูพิธีกรรมใช้เป็นหลักประพฤติและอ้างอิง ในการตัดสินจริยธรรมแนวจาริต ซึ่งสิ่งนี้ นับได้ว่าเป็นการสนับสนุนช่องว่างระหว่าง ระบบชนชั้นของสังคมอินเดียให้ห่างไกลกันยิ่งขึ้น

การปฏิบัติการต่อต้านระบบวรรณะของตัวแทนฮินดู คือมหาตมะ คานธี และฝ่ายตัวแทนของแนวคิดแบบพุทศ คือ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ในสังคม อินเดียสมัยใหม่

คำว่าอินเดียสมัยใหม่ในบทความนี้ หมายถึงช่วงเวลาในประเทศอินเดียที่ต้อง เผชิญกับชุดความรู้แบบตะวันตกนับจากช่วงที่ถูกอังกฤษเข้ายึดครองจนถึงปัจจุบัน ในช่วงประมาณสองศตวรรษดังกล่าวมีการต่อสู้ขัดเคี่ยวกันระหว่างฝ่ายฮินดูวรรณะ และฝ่ายอวรรณะหรืออนวรรณะอย่างเป็นที่น่าสังเกตหรืออย่างเข้มข้น เนื่องจาก ในช่วงดังกล่าว มีตัวแปรสำคัญคือการรุกรานของฝ่ายล่าอาณานิคมซึ่งในท้ายที่สุด

ก็เป็นประเทศอังกฤษที่ขึ้นมามีอำนาจเหนืออนุทวีปแห่งนี้ ซึ่งได้ก่อให้เกิดภาวะตกตอลงและลนลานแก่ชาวอินเดียเป็นอย่างยิ่ง หนึ่งในประเด็นปัญหาที่ชาวอินเดียได้คิดคำนึงก็คือว่าหนึ่งในจุดอ่อนของตนก็คือการยึดติดกับระบบวรรณะซึ่งแบ่งแยกสังคมออกเป็นชนชั้น ทำให้เข้าหากันนโยบายแบ่งแยกแล้วปกครองของอังกฤษเข้าพอดี

ในช่วงแห่งการต่อสู้เพื่อเอกราช มีวีรบุรุษสองท่านที่ขึ้นมามีบทบาทโดดเด่นในการกอบกู้เอกราช ท่านแรกคือ มหาตมะ คานธี และอีกท่านหนึ่งคือ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ทั้งสองท่านมองประเด็นปัญหาเรื่องวรรณะว่าเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คัมภีร์ *มนูสมฤติ* ได้รับการตำหนิและประณามจากบุคคลทั้งสอง ว่าเน้นคัมภีร์ที่ไม่ชอบธรรม ไม่ยุติธรรมและเป็นการตีความของผู้เรียบเรียงอย่างผิดๆ โดยที่ไม่ได้เข้าถึงเนื้อหาสาระของวรรณะที่แท้จริง

มหาตมะ คานธี (Mohandas Kalamchan Gandhi) เป็นลูกอินเดียเกิดในรัฐคุชราทในวรรณะแพศย์ แต่เมื่อว่าโดยอาชีพแล้ว อยู่ในตระกูลของนักปกครองคือ มุขมนตรี เป็นนักปกครองในระดับท้องถิ่น ถือเป็นอินดูที่เคร่งครัด สมทานมั่งสิริดี แต่งงานตั้งแต่อายุน้อยคือ 13 ขวบ เมื่อโตขึ้นได้ไปเรียนนิติบัณฑิตที่ประเทศอังกฤษ เมื่อกลับมาได้รับการว่าจ้างให้ไปเป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายให้กับชาวอินเดียที่ประเทศแอฟริกา ตัวคานธีเองซึ่งโดยเนื้อหา ก็เป็นวรรณะชนในสังคมอินเดียซึ่งพอจะถือได้ว่าเป็นที่นับหน้าถือตาในสังคม แต่ได้รับการปฏิบัติต่ออย่างดูหมิ่นเหยียดหยามโดยถูกไล่ลงจากรถไฟชั้นหนึ่งต่างๆ ที่ซื้อตัวย่างถูกต้องเพียงเพราะว่าเขาเป็นคนอินเดีย และได้ประสบพบเห็นกับเพื่อนร่วมชาติที่ถูกปฏิบัติต่ออย่างไร้ความเป็นธรรม จึงได้ตั้งกลุ่มฝึกปฏิบัติเพื่อเรียกร้องสิทธิความเสมอภาคโดยผ่านวิธีการที่เรียกว่าสัตยสังคราะห์หรือการทดลองความจริง

ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ (B.R. Ambedkar) เกิดที่รัฐมหาราษฏระ ในตระกูลมหารซึ่งเป็นตระกูลจัณฑาลในวัยเด็กได้มีประสบการณ์อันขมขื่นจากการปฏิบัติต่อตัวเขาเองจากพวกฮินดูวรรณะ ได้รับความเมตตาเป็นพิเศษจากอาจารย์ที่เป็น

วรรณะพราหมณ์ โดยให้ได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา พร้อมทั้งให้ใช้นามสกุลของพราหมณ์ที่เขาได้ใช้ตลอดมาว่าอัมเบตการ์นั้นด้วย จบการศึกษาชั้นปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และจบการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมาย จากมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษอีกด้วย ในช่วงที่ศึกษาอยู่ที่ประเทศทางตะวันตก ได้รับประสบการณ์กับการมีเสรีภาพ ความเท่าเทียมอย่างงดงาม แต่เมื่อจบการศึกษาและเข้ามาทำงานในประเทศ ความที่เขาเป็นคนนอกวรรณะ ทำให้เขาไม่ได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน เขาจึงตั้งหน้าตั้งตาอุทิศตนต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเท่าเทียมให้กับเพื่อนร่วมชาติพันธุ์อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

ทั้งสองคน มีมุมมองเกี่ยวกับวรรณะแตกต่างกัน คานธีเห็นด้วยกับความหมายของวรรณะที่ปรากฏในคัมภีร์โบราณของฮินดู เช่น *ภควัทคีตา* หรือ *อุปนิษัท* ซึ่งมองว่าทุกคนมีความเสมอภาคกันในสายตาขององค์เทพ และวรรณะที่ 4 หรือจัณฑาลนั้นไม่มี วรรณะนั้น ถ้ามีการตีความอย่างถูกต้องก็จะต้องไม่มีปัญหา อาชีพทุกอาชีพ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน แต่ที่มีปัญหา เพราะใสมโนทัศน์เรื่องสูงต่ำเข้าไป จัณฑาลจึงเกิดขึ้น ถ้ากำจัดสิ่งนี้ออกไปได้ ก็จะเหลือแต่วรรณะที่บริสุทธิ์ และการที่จะไปถึงเป้าหมายได้ ฝ่ายฮินดูวรรณะจะต้องใจกว้างยอมรับคนนอกวรรณะให้เข้ามาร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในศาสนาสถานของตนได้ ส่วนคนนอกวรรณะก็ต้องปรับตัวเองในเรื่องสุขอนามัยและเลิกในสิ่งที่ฝ่ายฮินดูวรรณะรังเกียจ ถ้าเป็นได้ควรเป็นมังสวிரตี

ส่วน ดร. อัมเบตการ์ซึ่งว่าโดยสถานะแล้ว มาจากกลุ่มชนที่มีสถานะที่ต่ำสุดในสังคม มองประเด็นปัญหาเรื่องวรรณะด้วยท่าทีแข็งกร้าวและไม่ประนีประนอม เขามองว่า คนนอกวรรณะหรือจัณฑาลเป็นผลผลิตของระบบวรรณะ ถ้าระบบวรรณะคงอยู่ คนนอกวรรณะก็จะยังคงอยู่ ไม่มีหนทางอื่นที่จะลบล้างคนนอกวรรณะให้หายไป นอกเสียจากว่าจะทำลายระบบวรรณะ และ “วรรณะจะถูกทำลายได้ก็โดยการละทิ้งคัมภีร์ศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงกระทำมาแล้ว” (Harold

Coward, 2003, p. 58.) เมื่อวรรณะถูกทำลายลงแล้ว สังคมอินเดียจะต้องจัดองค์กรของตนเสียใหม่ให้สอดคล้องกับหลักการแห่งเสรีภาพ สมภาพ และภราดรภาพ

ในการไปสู่เป้าหมายหรือมรรควิธี คานธีใช้วิธีการปฏิรูป นั่นคือยอมให้มีการควรรณะไว้โดยที่ให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเป็นวรรณะที่บริสุทธิ์ และสร้างศัพทใหม่ให้กับจันทาลซึ่งเป็นบุคคลที่ใครๆไม่พึงเข้าใกล้หรือไม่พึงแตะต้องว่า “หริชน” ซึ่งหมายถึง “คนของพระเจ้า” คานธีเห็นว่า คนเหล่านั้นน่าสงสาร คานธีอดข้าวประท้วงต่อชาวฮินดูหลายครั้ง เพื่อให้ชาวฮินดูได้รับรองสิทธิความเท่าเทียมของคนเหล่านั้นในการใช้น้ำสาธารณะ โรงเรียน ถนน และสถาบันสาธารณะอื่นๆ คานธียอมรับและสนับสนุนให้มีการแต่งงานข้ามวรรณะ ซึ่งปลดทอนความเข้มข้นของวรรณะลง คานธีเคยกล่าวไว้ว่า “จะไม่ไปร่วมงานหรือให้พรงานแต่งงานใดถ้าอีกฝ่ายหนึ่งมิใช่หริชน” (ราชโมฮาน คานธี, 2551, น. 391)

ส่วนในฝ่าย ดร.อัมเบดการ์ เรียกกลุ่มคนจันทาลหรือนอวรรณะด้วยคำศัพท์มาราตีว่าดาลิต (Dalit) ซึ่งมีความหมายว่าผู้ถูกกดขี่ หรือผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ในการที่จะสถาปนาความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น อัมเบดการ์ได้นำมวลชนเคลื่อนขบวนไปดื่มน้ำในสระสาธารณะจาวดาร์ ครั้งหนึ่งนำมวลชนเรือนหมื่นมาทำพิธีเผาควัมภีร์ *สมฤติ* ที่เขามองว่ามันเป็นเครื่องงำแห่งความชั่วร้ายที่นำไปสู่การปฏิบัติต่อพวกคนนอวรรณะอย่างอยุติธรรม ในท้ายที่สุด เขาต่อสู้ทางการเมืองด้วยวิธีการขอแยกเขตการเลือกตั้งจากฮินดูวรรณะเพราะไม่เห็นด้วยกับแนวทาง *สวราช* ของคานธี และกับคานธีเองแนวคิดแบบอัมเบดการ์คือสิ่งที่เขาไม่เห็นด้วยที่สุด จึงได้อดอาหารประท้วง

เพื่อที่จะรักษาชีวิตของคานธี อัมเบดการ์ยอมถอยในประเด็นแยกเขตเลือกตั้งและอัมเบดการ์ก็ได้รับการชดเชยด้วยที่นั่งของกลุ่มในการตัดสินใจนี้ในข้อตกลงปูณา และผลตามมาก็ยิ่งใหญ่หลังจากนั้น คือคานธีได้แนะนำเอวาทาล เนห์รู นายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดียให้เชิญอัมเบดการ์เข้าร่วมคณะรัฐมนตรีด้วย โดยให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม และได้รับโอกาสอันยิ่งใหญ่ที่มีความสำคัญต่อ

ประเด็นปัญหาเรื่องวรรณะ คือการได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานร่างรัฐธรรมนูญ

และอัมเบตการก็ได้ทำให้พี่น้องชาวดาลิตต้องผิดหวัง ในการทำงานดังกล่าว อัมเบตการได้มีโอกาสทำเสรีภาพ สมภาพ ภราดรภาพที่เป็นแก่นโนทัศน์ในอวภาค ให้ได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญที่มีสภาพบังคับจริง คนอินเดียทุกคน ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ มีเสรีภาพ มีความเท่าเทียมกัน มีสิทธิมีเสียงหนึ่งเสียงเท่ากัน มีหลายมาตราที่รับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนั้น ดังเช่นมาตรา 17 ที่มีข้อความว่า “การยกเลิกการปฏิบัติต่อคนนอกวรรณะ” “คนนอกวรรณะได้ถูกยกเลิก และห้ามมิให้มีการปฏิบัติเยี่ยงนี้อีกไม่ว่าจะในรูปแบบใด ผู้ที่ใช้กำลังบังคับใดๆที่เกิดจาก ‘การปฏิบัติต่อคนนอกวรรณะ’ จะถูกลงโทษตามกฎหมาย” (The Constitution of India, 2007, p. 8) มาตรานี้เป็นกำกับการรับประกันว่า ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันซึ่งเป็นสิ่งที่อัมเบตการเฝ้านถึงมาโดยตลอด นอกจากนั้น ภาพบางอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ก็ได้รับการคุ้มครองป้องกันไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น มาตรา 15 “(1) รัฐจะต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้คนบนพื้นฐานของศาสนา ชชาติพันธุ์ วรรณะ เพศ หรือสถานที่เกิด” (2) บนพื้นฐานของศาสนา ชชาติพันธุ์ วรรณะ เพศ หรือสถานที่เกิด ห้ามมิให้ผู้ใดขัดขวางผู้อื่น ในการ (ก) เข้าไปร้านค้า ภัตตาคาร โรงแรมหรือสถานบันเทิง (ข) การใช้บ่อน้ำ สระน้ำ ทำอาบน้ำ ถนน ที่พักสาธารณะหรือที่อุทิศให้เป็นสมบัติสาธารณะ” (p. 7) นอกจากนั้น ก็มีอีกหลายมาตรา ดังเช่น 243D, 243T, 330, 332 เป็นต้น ที่ได้มีการสงวนที่นั่งในการศึกษา ตำแหน่งข้าราชการ ที่นั่งในมหาวิทยาลัย เป็นต้น ให้กับชนเผ่าหรือชาตินัพันธุ์ที่ถูกจำแนกแยกแยะ เพื่อที่พวกเขาจะได้รับการชดเชยจากการเป็นผู้ถูกเอาเปรียบ จะเห็นได้ว่า ในทางลายลักษณ์อักษร อัมเบตการได้มีส่วนผลักดันให้การปฏิบัติต่อคนนอกวรรณะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จอย่างยิ่ง

วิเคราะห์ปัจจัยทั้งที่เป็นเชิงลบและเป็นเชิงบวกต่อการดำรงอยู่แห่งระบบ วรรณะ

เมื่อเราได้อ่านพัฒนาการของวรรณะมาตั้งแต่ต้น อาจสันนิษฐานได้ว่า วรรณะได้จบสิ้นแล้วจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญสูงสุด แต่ความเป็นจริง มิได้เป็นเช่นนั้น เสียทั้งหมด การต่อสู้กันในประเด็นวรรณะยังมีการขับเคลื่อนอย่างเข้มข้น แม้ในช่วงที่ ดร. เอมเบตการ์ยังมีชีวิต เขาได้พยายามต่อสู้ในประเด็นนี้ต่อ โดยการนำเสนอพระราชบัญญัติจารีตฮินดู แต่ก็ไม่ผ่าน ทำให้เขาผิดหวังและนำมาวลชนประมาณสี่แสนคนออกจากศาสนาฮินดู จตุรวรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ในระบบการบริหารรัฐแบบใหม่ ก็มีความพรวามัว ในกลุ่มคนวรรณะสูง จะไปเด่นอยู่ที่วรรณะพราหมณ์ ซึ่งเรียกคนผู้สังกัดว่าพราหมิน ส่วนวรรณะต่ำ มีความพรวามัวระหว่างศูทรและจัณฑาล และคนกลุ่มนี้จะถูกเรียกชื่อตามศัพท์สมัยใหม่ว่า คาลิต หรือศัพท์ที่เป็นทางการว่าชนเผ่าหรือชาติพันธุ์ที่ถูกจำแนกแยกแยะ (ตามรูปแบบการจัดประเภท)

เราพอจะมองเห็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ตรึงและสนับสนุนการดำรงอยู่ของวรรณะได้ดังนี้

การศึกษา แท้จริง ในระบบวรรณะดั้งเดิม การศึกษานับเป็นเครื่องมือเชิงกลไกที่สำคัญในการทำให้คนสามารถขึ้นสู่วรรณะ แต่เดิม การศึกษาจะถูกผูกขาดอยู่กับคนวรรณะสูง ส่วนศูทรและจัณฑาลจะไม่ได้รับการศึกษา แต่ในระบบการปกครองสมัยใหม่ บังคับให้จัดการศึกษาให้กับทุกคนและให้ได้เรียนคุณค่าสมัยใหม่ เช่นสิทธิ ความเท่าเทียม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นต้น การศึกษาที่ขยายตัวทำให้ผู้คนสมัยใหม่มีเจตคติต่อวรรณะเปลี่ยนไป การศึกษาเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญ

การแต่งงาน ในอินเดีย การแต่งงานเป็นมาตรการทางสังคมที่ทรงอิทธิพลมาก ตั้งแต่ การแต่งงานถือเป็นบันไดเลื่อนวรรณของฝ่ายหญิง เนื่องจากผู้หญิงไม่ได้เข้าพิธีอุปนัย แต่ข้อกำหนด คือจะต้องแต่งภายในวรรณเดียวกันเท่านั้น การแต่งงานจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมวรรณให้คงอยู่อย่างแน่นแฟ้น นามสกุลจะบอกได้ว่าผู้นั้นสังกัดวรรณอะไร

การเมือง ปัจจัยข้อนี้ พัฒนามาจากการให้โศกดา (การสงวนที่นั่งสำหรับการศึกษาและการรับราชการ) แก่ชนเผ่าหรือชาติพันธุ์ที่ถูกจำแนกแยกแยะในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมณูญ ซึ่งจะกำหนดไว้ว่ากี่ปีถึงจะยกเลิก แต่ในปี พ.ศ. 2533 ในสมัยนายกรัฐมนตรี วี. พี. สิงห์ ได้มีการขยายที่นั่งให้กับคนวรรณะต่ำขึ้นอีกเกือบ 50 เปอร์เซ็นต์ (Maria Misra, 2007, pp. 418 - 419) ก่อให้เกิดการประท้วงและจลาจลขึ้นทั่วประเทศ เป็นต้น ซึ่งการสำรองสิทธิให้กับชนชั้นต่ำ ถือเป็นการกระจายความยุติธรรมให้กับชนชั้นที่เสียเปรียบหรือถูกเอาเปรียบมานาน เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเองเพื่อที่จะทำให้ช่องว่างสลายไปในที่สุด แต่การณกับเป็นว่า ชนวรรณะต่ำต่างพยายามที่จะรักษาสถานะเพื่อที่จะได้รับสิทธินั้นได้นานและขยายจำนวนยิ่งขึ้น ซึ่งการตีความเช่นใด จะเป็นไปตามพื้นฐานของรัฐบาลชุดนั้นๆ อีกประการหนึ่ง อำนาจทางการเมืองมักมีอุดมคติทางศาสนาเป็นเครื่องมือหนุนหลัง เช่นพรรคภารตียะ ชนตะ จะใช้อุดมคติของฮินดูเป็นเป้าหมาย ก็จะทำให้เชิดชูอุดมคติของฮินดูให้โดดเด่น ทำให้เจตคติแบบวรรณะเติบโตตามไปด้วย

สรุปและวิจารณ์

วรรณะเป็นมโนทัศน์ว่าด้วยความสูงต่ำแห่งผู้คนที่เกิดขึ้นในสังคมอินเดียมายาวนาน ด้วยจุดประสงค์ที่จะแยกผิวสีหรือเผ่าพันธุ์เพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์แห่งเผ่าพันธุ์ เครื่องมือในการแบ่งแยก คือการศึกษาที่มีชื่อว่าอุปนัย ผู้ที่ผ่านระบบจะเป็นวรรณชน ส่วนผู้หญิงจะได้วรรณตามสามีในตอนเข้าพิธีแต่งงาน พระพุทธ-

ศาสนาได้ออกมาต่อต้านคำสอนเรื่องวรรณะ โดยสอนว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน คนจะดีจะเลวมิใช่โดยชาติชั้นวรรณะ แต่ด้วยการกระทำ ในอินเดียยุคใหม่ มีการขับเคี่ยวกันในประเด็นวรรณะระหว่างมหาตมะ คานธี และ ดร. อัมเบดการ์ โดยคานธีเห็นว่าจำเป็นต้องมีการปฏิรูป ส่วนอัมเบดการ์เห็นว่าควรปฏิวัติ คือต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทั้งระบบ มโนทัศน์เรื่องวรรณะหลังได้รับเอกราชได้เปลี่ยนไปจากระบบจตุรวรรณะมาเป็นพราหมินกับดาลิต เป็นชนชั้นสูงและชนชั้นต่ำสุดแทนและมีการปะทะขับเคี่ยวกันในทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยที่ปัจจัยเชิงลบที่มีต่อระบบวรรณะมีสองประการ คือระบบการศึกษาสมัยใหม่ และความรู้แบบโลกาภิวัตน์ ส่วนปัจจัยเชิงบวกต่อวรรณะมีคือการแต่งงานและการเมือง

วรรณะในสังคมอินเดียเป็นเหมือนกับแมวเก้าชีวิตที่มีการขึ้นๆ ลงๆ แต่ไม่เคยตายหายไปจากสังคมอินเดีย ในบางยุคสมัยก็รุ่งเรืองเฟื่องฟู ในบางยุคสมัยก็ซบเซา วรรณะเป็นมโนทัศน์ที่แทรกซึมอยู่ในอนุแห่งลมหายใจของอินเดียมายาวนานซึ่งถ่ายทอดกันอย่างต่อเนื่องผ่านจารีตวัฒนธรรมประเพณีที่มีการออกแบบไว้อย่างรัดกุมและอยู่ในบรรยากาศแห่งโลกความคิดแบบเป็นวงกลมทำให้วรรณะต้องวนเวียนมาแสดงตนซ้ำแล้วซ้ำเล่ามีมิติแตกต่างจากการอวดอ้างแห่งเทพองค์สำคัญ วรรณะแห่งอินเดียมีรากฐานและโครงสร้างอันเกิดจากปาก แขน ขาอ่อนและเทาของปุระषะพอจะเทียบได้กับวิญญาณ 3 ระดับของเพลโตแห่งปรัชญากรีก ที่แบ่งวิญญาณออกเป็น 3 ระดับ คือ ศีรษะ หน้อก และท้อง ซึ่งเป็นที่เกิดของราชาปราชญ์ นักรบและกรรมกร ปรัชญากรีกได้ครอบงำโลกความคิดของตะวันตกทั้งหมดไว้ฉันทิ วรรณะของอินเดียก็ได้ครอบงำความคิดและวิถีชีวิตของคนตะวันออกไว้ฉันทิ ดังนั้น เมื่อเราลองแตะประเด็นปัญหาโครงสร้างสังคมของประเทศใด แม้แต่ประเทศไทยของเรา จะเห็นได้ชัดเจนว่าแกนกลางหรือแก่นแกนของปัญหาได้มีที่มาจากมโนทัศน์เรื่องวรรณะนี้เอง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539) *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- เจเรมี ซิบรูก เขียน, ทองสุข เกตุโรจน์ และ สายพิณ ศุภทรมงคล แปล. (2544). *คู่มือเข้าใจชนชั้นวรรณะความเหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- นารายณ์ เดชชาย เขียน, อนิตรา พวงสุวรรณ โมเซอร์ แปล (2557). *คานธีรำลึก: มหาบุรุษอหิงสา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง.
- ราชโมฮาน คานธี เขียน, ทวีศักดิ์ เผือกสม และ ชนิตา พรหมพยัคฆ์ เผือกสม แปล (2551). *ล้างแค้นกับสมานฉันท์: สู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์เอเชียใต้*, กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- Agarwala, S.B.D. (1988). *The Great Indians*, New Delhi: New Age International Limited, Publishers .
- Ambedkar, B.R.. (1945). *What Congress and Gandhi Have Done to the Untouchables*, Bombay: Thacker & Co., LTD.
- Bayly, Susan, (2008). *The New Cambridge History of India Iv.3: Caste, Society and Politics in India from the Eighteenth Century to the Modern Age*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Coward, Harold (ed.) (2003). *Indian Critiques of Gandhi*, New York: State University of New York Press.
- Dumont, Louis, (1980). *Homo Hierarchicus: The Caste System and Its Implications*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Gandhi, M.K. (2002). *In Search of the Supreme Vol. III*, Ahmedabad: Navajivan Publishing House.

- Government of India. (2007). *The Constitution of India*, New Delhi: Government of India.
- Harris, Ian (ed.). (1999). *Buddhism and Politics in Twentieth-Century Asia*, London: Pinter.
- Herman, L.A. (1991). *A Brief Introduction to Hinduism*, Boulder, Colorado: Westview Press.
- Human Rights Watch. (1999). *Broken People: Caste Violence Against India's "Untouchable"*, Bangalore: Book for Change.
- Ketkar, S.V. (1998). *History of Caste in India*. Delhi: Low Price Publication.
- Michael, S. M. (ed.). (2007). *Dalits in Modern India: Vision and Values*, New Delhi: Sage Publications.
- Misra, Maria. (2007). *Visnu's Crowded Temple: India since Great Rebellion*, New Haven: Yale University Press.
- The Rig Veda. (1994). Delhi: Penguin Books India.
- Santina, Peter Della, (2012). *The Tree of Enlightenment*, Chiang Mai: Max Printing.
- Williams, Monier. (2001). *Indian Wisdom or Examples of the Religious, Philosophical and Ethical Doctrines of the Hindus*, Delhi: Rupa & Co.